

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PRAHA 2010

SIMONA LUDVÍKOVÁ

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOCICKÁ FAKULTA

Katedra školní a sociální pedagogiky

RODINNÉ PROSTŘEDÍ DĚTÍ UMÍSTĚVANÝCH DO DĚTSKÉHO
DOMOVA, DŮVODY UMÍSTĚNÍ, SPOKOJENOST DĚTÍ V DD

FAMILY ENVIRONMENT OF KIDS IN CHILDREN'S HOMES,
REASONS FOR KEEPING THEM IN THESE INSTITUTIONS,
CHILDREN'S SATISFACTION IN CHILDREN'S HOMES

SIMONA LUDVÍKOVÁ

Vychovatelství

Kombinované studium

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Nováková

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 8.5 2010

.....

Děkuji PhDr. Daniele Novákové, že vedla moji bakalářskou práci.

Anotace

Tato práce se zabývá důvody, které vedly k umístění dětí do dětského domova z rodin: sociálně slabých, ekonomicky zajištěných.

Provedla jsem šetření u dětí z Dětského domova Domino.

Cílem práce bylo zjistit z jakých společenských poměrů pocházejí a jak jsou v dětském domově spokojené.

Klíčová slova: dítě, dětský domov, rodina.

This bachelor thesis deals with reasons for placing children in children's homes from: socially deprived families, economically secure families.

I carried out research among children from Domino Children's Home.

The goal of this work was to find out what social environment these children come from and how contented they are in the Children's Home.

Key words: child, children's home, family.

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb

Obsah

TEORETICKÁ ČÁST	6
1 Úvod – motivace, zaměření a cíl bakalářské práce	6
2 Rodina	7
2.1 Funkce rodiny	7
2.2 Druhy rodin	8
2.2.1 Některé typy dysfunkčních rodin	9
2.3 Příčiny umístění dětí do dětského domova	10
3 Historie dětských domovů	13
3.1 Charakteristika pojmu dětský domov	16
3.2 Charakteristika dětského domova Domino v Plzni	17
3.2.1 Děti v našem dětském domově, jejich rozdělení	20
VÝZKUMNÁ ČÁST	22
4 Kvalitativní šetření	22
4.1 Charakteristika vybrané části dětí vcelku	22
4.2 Charakteristika jednotlivých dětí a jejich rodin	23
4.2.1 Dívka	23
4.2.1.1 Anamnestické údaje o rodině	23
4.2.1.2 Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:	24
4.2.1.3 Současný život dívky v DD:	24
4.2.1.4 Odpovědi na otázky dotazníku:	25
4.2.2 Chlapec	26

4.2.2.1	Anamnestické údaje o rodině:	26
4.2.2.2	Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:	26
4.2.2.3	Současný život chlapce v DD:	27
4.2.2.4	Odpovědi na otázky dotazníku:	27
4.2.3	Chlapec.....	29
4.2.3.1	Anamnestické údaje o rodině:	29
4.2.3.2	Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:	29
4.2.3.3	Současný život chlapce v DD:	30
4.2.3.4	Odpovědi na otázky dotazníku:	30
4.2.4	Chlapec.....	32
4.2.4.1	Anamnestické údaje o rodině:	32
4.2.4.2	Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:	32
4.2.4.3	Současný život chlapce v DD:	33
4.2.4.4	Odpovědi na otázky dotazníku:	33
4.2.5	Chlapec.....	35
4.2.5.1	Anamnestické údaje o rodině:	35
4.2.5.2	Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:	35
4.2.5.3	Současný život chlapce v DD:	35
4.2.5.4	Odpovědi na otázky dotazníku:	35
4.2.6	Chlapec.....	38
4.2.6.1	Anamnestické údaje o rodině:	38
4.2.6.2	Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:	38
4.2.6.3	Současný život chlapce v DD:	38
4.2.6.4	Odpovědi na otázky dotazníku:	39

5 Dotazníková metoda	41
5.1 Vyhodnocení dotazníku.....	41
5.2 Zhodnocení hypotézy	47
5.3 Závěrečné slovo.....	47
6 Seznam literatury	49
7 Přílohy	50

TEORETICKÁ ČÁST

1 Úvod – motivace, zaměření a cíl bakalářské práce

V Dětském domově Domino v Plzni, Vojanova 22, pracuji od roku 1990. Téma bakalářské práce vychází tedy z prostředí, které důvěrně znám.

Práce v domově je zajímavá, ale zároveň náročná. Vyžaduje plné nasazení, samozřejmostí je láska k dětem a ochota jim kdykoliv pomáhat. Vždyť právě na osobnosti vychovatele záleží, jakou budou mít děti výchovu a jak se budou rozvíjet.

Podle mého názoru je veřejnost stále nedostatečně či mylně informovaná o životě dětí v dětských domovech. Ve své práci se snažím přiblížit rodinné prostředí a sdělit důvody, které vedly k umístění dětí do dětského domova. Dále uvádím, jak se zde dětem žije a jak jsou s tímto životem spokojené.

Chtěla bych, aby moje práce přispěla k větší informovanosti dalších lidí o tom, jaký je současný dětský domov, jaké děti zde vyrůstají.

Mnohdy publikované negativní ohlasy na dětské domovy spíše naše děti poškozují. Uvědomuji si, že život v dobře fungující rodině nemůže dětský domov zcela nahradit, na druhou stranu chci ukázat, že zde mohou děti získat zázemí a prožít mnohem hodnotnější a lepší dětství než ve vlastní rodině.

Cílem práce je na příkladu dětského domova, kde pracuji, ukázat, že děti v dětském domově mohou být šťastné a spokojené.

2 **Rodina**

Autoři Jan Průcha, Eliška Walterová a Jiří Mareš [1] charakterizují rodinu takto:

„Nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury. Nejběžnějším modelem rodiny je tzv. nukleární rodina, kterou tvoří nejbližší příbuzní, tj. oba rodiče a děti. V posledních desetiletích se model rodiny, který je historicky flexibilní, významně proměňuje. Zvyšuje se variabilita rodinných typů, zahrnujících nejen rodinu vlastní a úplnou, ale také rodinu neúplnou, nevlastní a náhradní. Současné pojetí tenduje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru – domově, uspokojujícího potřeby, poskytující péči a základní jistoty dětem. Rodina spolu se školou plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární.“

2.1 **Funkce rodiny**

- 1) Biologická – zahrnuje biologický vývoj všech členů rodiny, zejména sexuální vztahy mezi mužem a ženou, a biologickou reprodukci rodiny
- 2) Ekonomická – ve smyslu materiálního zabezpečení jejích členů i ve smyslu společenské a hospodářské činnosti rodiny
- 3) Výchovná – nabývá u současné rodiny největšího významu, jeví se nenahraditelná, spočívá v opravdovém zájmu o dítě, v jeho výchově, v umožnění dítěti rozvíjet jeho schopnosti a v celkovém připravení dítěte pro samostatný vstup do společnosti.
- 4) Emocionální – je poskytování citového zázemí, pocitu bezpečí a jistoty svým členům

---

[1] PRUCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha. Portál, 1998, str. 211

- 5) Rekrečně-zájmová – rodina společně tráví svůj volný čas, má společné zájmy a koníčky

Prof. Matějček uvádí základní psychické potřeby dítěte (Kocúrová, 2002):

- 1) Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivost vnějších podnětů – potřeba stimulace
- 2) Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech – potřeba smysluplnosti
- 3) Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů – potřeba lásky
- 4) Potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty – potřeba identity
- 5) Potřeba otevřené budoucnosti – potřeba životní perspektivy

2.2 Druhy rodin

Rodiny se dají dělit podle toho, jak plní výchovnou péči:

- 1) Rodina funkční – plní všechny funkce, jak má
- 2) Rodina problémová – menší výchovné problémy, nepoškozuje zdravý vývoj dítěte
- 3) Rodina dysfunkční – vážnější výchovné problémy, vyžadující zesílenou péči společnosti
- 4) Rodina afunkční – přestává plnit své základní funkce a výchova dětí je vážně ohrožena. Soud může rodičům omezit jejich rodičovská práva a povinnosti, nebo je těchto práv zbavit, děti jim odejmout a zajistit náhradní výchovu rodinnou či ústavní.(Dvořáček,2004)

2.2.1 Některé typy dysfunkčních rodin

- 1) Nezralá rodina – nízký věk rodičů, nezralost rodičů v oblasti životních hodnot, nedostatečné zkušenosti, nezralost citová – chybí něha, klidná atmosféra v rodině, často nechtěnost dítěte, problémy ekonomické a sociální
- 2) Přetížená rodina – přetíženost konflikty, narození dalšího dítěte, starostmi (ekonomické, nemoc), citové strádání – konfliktogenní prostředí
- 3) Ambiciózní rodina – rodiče pohlcováni potřebami k jejich uplatnění, vzestupu, seberealizaci na úkor rozvoje osobnosti jejich dětí – strádání dětí v potřebách citových – láska, soucítění, solidarita, potřebách jistoty, přináležitosti k domovu
- 4) Perfekcionistická rodina – soustavný nátlak na dítě podávat vysoké výkony bez ohledu na jeho schopnosti, zájmy, vnější možnosti významné k výkonu (permanentní přetěžování dítěte – úzkost, vyčerpanost, deprese)
- 5) Autoritářská rodina – rodiče požadují automatickou a slepou poslušnost dětí, časté užití trestů psychických i fyzických, atmosféra strachu a násilí
- 6) Protekcionistická rodina – rozmazlující výchova, vyhovět dítěti za každou cenu (protekcionismus útočný – bojovná ochrana dítěte proti křivdám z okolí, i pouze domnělým, protekcionismus soucítící – spolutrpitelský postoj, protekcionismus služebný – rodiče v podřízeném vztahu k dítěti, dítě se stává diktátorem)
- 7) Rodina liberální a improvizující – chybí řád, program, volnost bez výchovných cílů (dítě neumí využít volnost a zneužívá ji – lenost, pochybné zábavy, egoismus, asociální chování, může vést až k postupné terorizaci rodičů dítětem v pozdějším věku)
- 8) Odkládající rodina – rodiče „odkládají“ dítě k prarodičům, tetám, přátelům, narušují tím základní osu citového zrání dítěte (dítě si těžko vytváří vztah k domovu)

- 9) Disociovaná rodina – narušení vnějších (konfliktovost k vnějšmu okolí, izolovanost) a vnitřních vztahů rodiny (konflikty uvnitř rodiny – napětí, intriky, strach z rozpadu rodiny, alkoholismus, neurotičce členů rodiny)

2.3 Příčiny umístování dětí do dětského domova

Dětské domovy poskytují péči dětem v případech, kdy nemohou být z nejrůznějších příčin vychovávány ve vlastní rodině. Jejich rodina není schopna, nebo ochotna plnit celou řadu potřebných biologických, ekonomických, sociálních i psychologických funkcí. Příčina umístování dětí do dětských domovů tedy spočívá primárně v dysfunkční rodině. Potřebné předpoklady k naplnění rodičovské role nemají všichni lidé.

Důvody pro odebrání dítěte do ústavní výchovy

Sociálně právní ochrana dětí se zaměřuje na děti jejichž rodiče:

- zemřeli
- neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti
- nevykonávají, zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti

Pokud tyto skutečnosti trvají takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí, nebo jsou a nebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

1) Dítě je úplný sirotek

- tato varianta se vyskytuje ojediněle, když dítěti zemřou oba rodiče a ostatní příbuzní nejeví zájem

2) Rodina se o dítě nemůže postarat

- rodiče trpí vážnou psychickou poruchou a jsou trvale umístěni v psychiatrické léčebně
- dítě vyrůstá v neúplné rodině tzn. pouze s jedním z rodičů, jedná se o náhlou hospitalizace rodiče, svízelnou bytovou či finanční situaci

3) rodina se o dítě nechce postarat

- rodič odloží dítě a nadřadí svůj osobní nebo partnerský život životu se svým dítětem, příčinou bývá rozvod, kdy rodiče o dítě ztratí zájem, matka si najde nového partnera, jeho chování k dítěti vykazuje známky týrání
- rodič dítě opustí, odejde - tato varianta je pro citové prožívání dítěte nejhorší

4) rodina se o dítě neumí postarat

- dítě je odebráno pracovníci OSPOD z důvodu zanedbání péče, nejčastěji k tomuto dochází u rodin s nízkou socioekonomickou úrovní

Kdo tedy jsou zanedbávající rodiče?

„Lidé, kteří nemají pro rodičovskou roli dostatečné kompetence, nejsou schopni nebo aktuálně se nemohou o dítě přijatelným způsobem starat (jsou to např. mentálně postižení, somaticky či psychicky nemocní, jedinci s poruchou osobnosti, zdevastovaní abúzem alkoholu nebo drog, se zkušeností citové deprivace atd. Často jde o osoby s nízkou sociokulturní úrovní, jejichž domácnost a vztahy mají celou řadu nedostatků). Lidé, kteří nemají k rodičovství dostatečnou motivaci, kteří jsou příliš zaujati svými problémy nebo svými zájmy. (Jsou to např. mladí a nezralí rodiče, jedinci žijící v hmotné bídě nebo zaujatí svou vlastní profesní kariérou, svými zálibami).“ [2]

- děti ohrožené na životě, kdy rodiče nepracují, pro neplacení nájemného a energií je jim přerušena dodávka elektřiny, tepla a vody a tomu odpovídají špatné hygienické poměry, děti jsou zanedbané, hladové, podchlazené, zavšivené, špinavé

---

[2] VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál s.r.o. 2004 , str. 594

- děti s těžkým smyslovým postižením, kdy rodiče nejsou schopni dohlédnout na užívání kompenzačních pomůcek (neslyšící dítě samo jezdí na kole)
  - rodiče závislí na drogách a alkoholu
- 5) Děti samy nechtějí žít ve vlastní rodině
- z důvodu nevyhovujících podmínek v rodině
  - lepší dostupnost vzdělání
- 6) Rodiče výchovu dítěte nezvládají
- rodiče sami požádají o umístění dítěte do ústavní péče, protože selhaly jejich dosavadní výchovné postupy, dochází k tomu většinou s přibývajícím věkem

3 Historie dětských domovů

Jedním z významných pedagogů, kteří se zasloužili o vznik ústavů pro výchovu dětí, byl Jan Jindřich Pestalozzi (žil v letech 1746 – 1827).

Tento citlivý humanista a demokrat nezůstal lhostejný k bídě a nevědomosti švýcarského venkovského lidu, k utrpení dětí. Právě pro sirotky, žebráky a malé tuláky zřídil v Neuhofu výchovný ústav. Zde děti učil, jedl s nimi, spal s nimi. Respektoval jejich lidskou důstojnost, snažil se je připravit pro život. Zavedl v ústavu i zemědělské práce, předení, tkaní. Z výtěžku této práce měl kryt ústav náklady na svoji existenci. Díky nedostatku finančních prostředků skončil Pestalozziho pokus neúspěšně.

Ve své činnosti s osiřelými dětmi pokračoval Pestalozzi o mnoho let později ve Stanzu. Po opětovném nezdaru založil vlastní ústav pro výchovu mládeže v Burgdorfu.

Základním předpokladem Pestalozziho výchovné práce byla opravdová láska k lidem. Zdůrazňoval význam citové výchovy a vlivu rodiny na harmonické utváření osobnosti dítěte. V případě, že rodina není schopna zajistit dítěti řádnou výchovu, považoval Pestalozzi za samozřejmé, že se o dítě postará společnost. Zdůrazňoval důležitost úzkého vztahu mezi vychovatelem a dětmi, za nedílnou součást výchovy považoval manuální práci.

Pestalozziho myšlenky o dětské potřebě lásky a zdůrazňovaná úcta k dětem, jsou aktuální i v dnešní době.

I u nás se v dřívější době pečovalo o děti opuštěné, osiřelé a zanedbané. Instituce, které se touto výchovou zabývaly, však byly, na rozdíl od dnešních dětských domovů, které jsou zařízeními výchovnými, institucemi sociálními.

Různé organizace začaly vznikat hlavně na přelomu 18. a 19. století. Bylo to vlivem osvícenských idejí a pod tlakem vzrůstajícího počtu zbídačeného městského a venkovského obyvatelstva. Tak se začaly formovat základy chudinské péče, ve kterých se požadovala i podpora sirotků. Opuštěné nebo osiřelé dítě se však stávalo levnou pracovní silou a služebníkem svých „dobrodinců“.

Sociální problémy se měly řešit dobročinnými akcemi, které však v žádném případě nemohly problémy opuštěných dětí odstranit. Na zřizování ústavů pro osiřelé a opuštěné děti pamatoval i Školní zákon z roku 1869. Zakládání těchto ústavů však vyžadovalo značné finanční náklady, které k dispozici nebyly. Přednost byla proto dávana pěstounské péči.

Opuštěné děti se proto umísťovaly do rodin, které dostávaly podporu z obecních sirotčích fondů, chudinských ústavů a různých spolků. K tomuto účelu byl například zřízen v Praze sirotčí fond. Poměry ve většině pěstounských rodin však byly velmi špatné. Pěstouni děti využívali, zanedbávali je duševně i fyzicky, takže tyto děti byly často ve velice zlém stavu. Někdy docházelo naopak k přílišnému rozmazlování a hýčkání těchto dětí, což zase vedlo k jejich neposlušnosti. Neosvědčilo se ani poručnictví, neboť nebyli vhodní poručníci. Těmito poručníky se stávali většinou obecní zřízenci, kteří ani nevěděli, kde se jejich svěřenci zdržují.

Začaly se tedy stále častěji ozývat hlasy pro zřizování státních internátních zařízení. Hlasatelé těchto názorů se domnívali, že ústav poskytuje dětem přiměřené a jednotné materiální vybavení, vyjímá je z nevhodného rodinného prostředí a dbá na jejich výchovu. Ale i u těchto zastánců ústavní výchovy se objevovala kritika, která byla zaměřena především na nedostatky ve výchovné práci. Tyto nedostatky nevyplývaly, podle jejich názoru, z podstaty ústavní výchovy, ale z jejího nesprávného pojetí, z používání nevhodných pracovních postupů a v největší míře byly zaviněny nevhodným a nedostatečně kvalifikovaným pedagogickým personálem.

Přes všechny tyto námitky však existovaly ústavy, které zabezpečovaly opuštěným dětem daleko radostnější dětství a přípravu na budoucí život než většina pěstounských rodin. K takovým ústavům patřil například i sirotčinec hl. m. Prahy, přebudovaný roku 1913. Tento ústav přijímal osiřelé nebo poloosiřelé dívky a chlapce ve věku od 2 do 16 let. Jeho ředitelem byl K. B. Hájek. Svůj ústav nepovažoval za instituci zaopatřovací, ale výchovnou, která má za úkol připravit každé dítě pro budoucí samostatný život. Proto se v tomto ústavu velmi dbalo na pracovní výchovu a na profesionální přípravu dětí především v řemeslné oblasti.

Nadaným jedincům umožňoval ústav dosáhnout i vyššího vzdělání. Své chovance sledoval ústav i po propuštění, což bylo jeho velkým kladem.

Postupně se začala budovat soustavnější síť okresních internátních zařízení pro osiřelé děti, opuštěné a zanedbané na pokrokovějších zásadách než bývalé sirotčince a polepšovny. Tato zařízení začaly budovat okresní péče o mládež a poprvé v historii je nazývaly dětskými domovy.

Okresní péče o mládež vznikaly od roku 1908 jako dobrovolné spolky a později byly reorganizovány na poloveřejné instituce. Finančně byly podporovány státem, okresy, obcemi. Tato finanční pomoc však byla velice slabá, proto byly odkázány na výtěžek dobročinných akcí a sbírek.

Finanční situace byla tehdy tíživá, což se odrazilo i v hospodářském zajištění dětských domovů. Převážná část finančních prostředků byla spotřebována na uspokojení potřeb dětí. Na udržování dětských domovů a platy zaměstnanců zbývalo tedy velmi málo. Ve většině dětských domovů byly jedinými odbornými pracovníci pěstounky, které se staraly o výchovu dětí, administrativu i hospodaření domova.

I přesto, že v těchto domovech byly uplatňovány i výchovné zřetele, zůstávaly ve své podstatě stále zařízeními sociálními a nebyly začleněny do školské soustavy. V mnoha dětských domovech se však podařilo vytvořit dětem skutečné zázemí. V tomto směru se osvědčily především domovy s malou kapacitou (pro 15 – 20 dětí).

Změna v organizaci a pojetí péče o děti, které vyžadují z různých důvodů pomoc společnosti, nastalo u nás až po 2. světové válce. Okresní péče o mládež byly zrušeny a jejich úkoly převzaly národní výbory. Dětské domovy přestaly být institucemi sociálními a staly se zařízeními výchovnými.

V současné době se prostředí v dětských domovech podobá co nejvíce rodinnému prostředí a je zde také rodinná výchova uplatňována (Taxová, 1967).

3.1 Charakteristika pojmu dětský domov

Dětský domov charakterizuje Jiřina Taxová [3] takto:

„Dětský domov můžeme považovat do určité míry za skupinu formální nebo za seskupení skupin formálních a neformálních. Členství dětí ve skupině dětského domova není volitelné a nevznikalo jejich narozením. Osobní pojítka k domovu u dítěte teprve vzniká, někdy s většími, jindy s menšími obtížemi. Emocionální vazba dítěte k vychovatelům a ostatním dětem se postupně vyhraňuje, jeho role ve skupině dětského domova není dána strukturou této skupiny, ale utváří se teprve při vzájemném soužití.“

Současným posláním dětských domovů je vychovávat děti, o které se z nejrůznějších důvodů nemůže nebo také nechce starat rodina. Základní úkol dětských domovů spočívá v tom, že přejímají povinnosti řádné rodinné péče.

Ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy mezi které dětské domovy patří, musí být zajištěno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby osoby jeho věku. Do dětského domova mohou být umístovány děti ve věku zpravidla od 3-18 let. Výjimkou jsou děti které nemají vlastní rodinné zázemí a pokračují v přípravě na povolání, např. studiem, po dosažení zletilosti ty pak mohou zůstat v zařízení nejdéle do 26 let. Dětem je zde poskytováno přímé zaopatření, stravování, ubytování, ošacení, učební potřeby a pomůcky, úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání, úhrada nákladů na zdravotní péči, které nejsou hrazeny zdravotním pojištěním, kapesné, věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení, jízdné, náklady na zájmovou, sportovní a rekreační činnost. Činnost dětských domovů se řídí především zákonem o rodině, zákonem o ústavní výchově, zákonem o pedagogických pracovnících a zákonem o sociálních službách (Školské zákony, 2007).

---

[3] TAXOVÁ, J. Výchovné problémy dětských domovů. Praha . SPN, 1967, str. 56.

Základní právní normy:

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- Vyhláška č.383/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních
- Zákon č. 373/2006 Sb., úplné znění zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění
- Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění změn
- Zákon č. 250/2000 o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

3.2 Charakteristika dětského domova Domino v Plzni

Dětský domov v Plzni, Vojanova ulice 22, byl otevřen 26. srpna 1986. Do tohoto zařízení mohou být umístěny děti, kterým byla soudem nařízena ústavní výchova nebo bylo rozhodnuto o předběžném opatření. Umístování dětí je řízeno Dětským diagnostickým ústavem v Plzni.

V předchozích letech byla dokončena úprava centrální budovy, ve všech rodinných skupinách se preferuje rodinný způsob života.

Centrální budova DD ve Vojanově ulici se skládá ze tří jednopatrových budov a přízemní části.

V přízemí prvního jednopatrového pavilonu bydlí 1. rodinná skupina. K dispozici má tři pokoje dětí, obývací pokoj, vychovatelnu, kuchyňku a jídelnu, koupelnu, WC a skladovou místnost.

První patro tohoto pavilonu obývá 2. rodinná skupina. Jsou zde tři pokoje dětí, obývací pokoj, malinká vychovatelnu, kuchyňka s jídelnou, šatna, koupelna a WC.

V přízemí druhého jednopatrového pavilonu je jídelna s vchodem do haly, kuchyňka 4. rodinné skupiny, „hudebna“ – místnost s hud. nástroji, počítači a knihami, místnost pro zájmovou činnost, umývárna a WC.

První patro obývá 3. rodinná skupina, která má k dispozici tři pokoje dětí, obývací, vychovatelskou, kuchyňku, jídelnu, koupelnu a WC, skladovou místnost.

V přízemí části se nachází ředitelna, kanceláře, prádelna, kuchyně, místnost pro kuchařku a vedoucí stravování, dílna, byt školníka.

Přízemí i patro třetí budovy obývá 4. rodinná skupina. Jsou zde čtyři pokoje dětí, obývací, vychovatelská a sociální zařízení.

Kolem těchto budov je zahrada s pískovištěm, ohništěm a krbem, tenisovým hřištěm a travnatou plochou.

K dětskému domovu patří také dva byty v Hodonínské ulici, které obývá 5. rodinná skupina, byt v Západní ulici, kde žije 6. rodinná skupina a startovací byty.

Prostředí našeho domova je velmi hezké, snažíme se ho neustále vylepšovat, neboť pěkné prostředí působí na estetické cítění dětí.

Také materiální vybavení je na velmi dobré úrovni.

Naše děti tedy žijí a vyrůstají v pěkném prostředí, které však vyžaduje neustálou údržbu. Náklady na tuto údržbu a vylepšování jsou nemalé.

Plně si však uvědomujeme, že na prvním místě jsou mezilidské vztahy, uspokojování potřeby lásky a porozumění u našich dětí, poskytování citového zázemí.

Dětský domov zajišťuje výchovnou, materiální a sociální péči dětem a mládeži převážně s normálním duševním vývojem, které nemohou být ze závažných důvodů vychovávány ve vlastní rodině a nemohou být ani osvojeny nebo umístěny v jiné náhradní péči.

V dětském domově se při výchovně vzdělávací činnosti uplatňují neformální, organizační metody, podněcující optimální psychosociální vývoj a rozvoj s ohledem k individuálním potřebám dítěte.

Život dětí v dětském domově by se měl svou formou co nejlíže podobat běžnému modelu rodiny se všemi právy a povinnostmi jednotlivých členů. Dětem by se mělo dostat co nejvíce potřebných, pro život nezbytných dovedností a návyků, žádoucích vzorců chování.

Děti vychovávané v dětských domovech rodinného typu odcházejí do života vybaveny základními znalostmi o hospodaření a vedení domácnosti, vzájemné pomoci a respektování členů rodiny a s vědomím nutnosti tolerance a upřímnosti v jednání. Po dosažení 18 let by jejich integrace do společnosti neměla být „zlomem“ v životě, ale plynulým přechodem do světa dospělých. Uvědomění si základních mezilidských citových vazeb, získání praktických společenských návyků a respektování základních principů lidského soužití znamená velmi cenný vklad do začátku samostatného života.

Součástí koncepce DD Domino je projekt „CHRÁNĚNÉHO BYDLENÍ“, který je motivován snahou pomoci dětem, aby zdárně překlenuly problémy, které provázejí začátky jejich samostatného života.

Zaměstnanci dětského domova

Pracovníky domova tvoří:

pedagogičtí pracovníci –	vychovatelé asistenti pedagoga zástupce ředitele ředitelka psycholog
nepedagogičtí pracovníci –	sociální pracovnice účetní ekonomka vedoucí školní jídelny kuchařky zdravotní sestra školník údržbář švadlena pradlena uklížečky

U každé skupiny pracují tři kmenoví vychovatelé, kteří se ve službě střídají v nerovnoměrně rozvrženém 14 denním cyklu služeb přímé výchovné práce. Zároveň se střídají v pozici tzv. „pendlera“ v tříměsíčních cyklech (pevně stanovený částečný úvazek a ve zbytku pokrývá zástupy – dovolené, nemoc).

Noční službu zabezpečují dvě asistentky pedagoga, které se střídají dle rozpisu služeb.

Sebelepší prostředí by bez kvalitních pracovníků k výchově dětí nestačilo. Na jejich zodpovědnosti, přístupu k dětem i celé práci v dětském domově, vztahu k dětem závisí úspěšnost výchovy i fungování celého zařízení. V dětském domově by měli pracovat lidé se „srdcem na dlani“, kteří mají o tuto práci opravdový a upřímný zájem a kteří mají k dětem vřelý citový vztah.

3.2.1 Děti v našem dětském domově, jejich rozdělení

Dětský domov Domino má kapacitu 56 dětí, 7 osmičlenných heterogenních, věkově různorodých skupin. Čtyři skupiny žijí v centrální budově ve Vojanově ulici, další dvě skupiny v bytech: Hodonínská a Západní. Sedmou skupinu tvoří mladí lidé, kteří žijí samostatně v našich bytech.

V počtech dětí vycházím ze současného stavu.

První rodinná skupina – má 8 dětí, z toho 3 dívky a pět chlapců. Nejmladší je osmiletý, nejstarší šestnáctiletý chlapec.

Druhá rodinná skupina – má 9 dětí, z toho 3 dívky a 6 chlapců. Nejmladší je sedmiletý, nejstarší devatenáctiletý chlapec.

Třetí rodinná skupina – má 8 dětí, z toho 3 dívky a 5 chlapců. Nejmladší je sedmiletá dívka, nejstarší osmnáctiletý chlapec.

Čtvrtá rodinná skupina – má 7 dětí, z toho 3 dívky a 4 chlapce. Nejmladší je pětiletá dívka, nejstarší sedmnáctiletý chlapec.

Pátá rodinná skupina – má 7 dětí, z toho 3 dívky a 4 chlapce. Nejmladší je šestiletá, nejstarší sedmnáctiletá dívka.

Šestá rodinná skupina – má 8 dětí, z toho 5 dívek a 3 chlapce. Nejmladší je šestiletý chlapec, nejstarší šestnáctiletá dívka.

Sedmá rodinná skupina – má 4 děti, z toho 1 dívku a tři chlapce ve věku 18 – 20 let (www.dddomino.webgarden.cz).

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Kvalitativní šetření

Cílem mé práce je ukázat na příkladu dětského domova, kde pracuji, že i zde mimo svoji biologickou rodinu mohou být děti spokojené a šťastné. Chtěla jsem ukázat z jakého rodinného prostředí děti pocházejí, jaké byly důvody pro jejich umístění do dětského domova. U každého z dětí jsem nastínila rodinnou situaci, zmínila se o současném životě v domově a zadala mu přiložený dotazník.

V tomto šetření jsem uplatnila tyto metody a techniky šetření:

- 1) Analýza dokumentace o dětech
- 2) Řízené a volné rozhovory s vychovateli a dětmi DD.
- 3) Analýza vlastních zkušeností.
- 4) Dotazníková metoda

Stanovila jsem si hypotézu:

Častěji jsou děti zařazené do našeho dětského domova s pobytem spokojeny než nespokojeny.

4.1 Charakteristika vybrané části dětí vcelku

Ke zkoumání jsem si vybrala děti z různých rodinných skupin. Zvolila jsem si děti starší, neboť mají již alespoň částečně vytříbené názory a byly schopné zpracovat i otázky testu, který jsem jim zadala.

Zvolila jsem jednu dívku a pět chlapců, neboť v současné době převládají v našem domově starší chlapci nad staršími dívkami.

Děti, které zde uvádím, byly do našeho domova umístěny z různých důvodů.

Chtěla jsem, aby z mé bakalářské práce bylo zřejmé, z jakého rodinného prostředí tyto děti pocházejí a jaké byly důvody jejich umístění.

K šetření jsem si zvolila jednotlivce.

4.2 Charakteristika jednotlivých dětí a jejich rodin

4.2.1 Dívka

Věk: 16 let

Zařízení, v němž dítě pobývalo před umístěním do dětského domova:

Dětský domov Trnová

V DD umístěna od: července 2000

4.2.1.1 Anamnestické údaje o rodině

otec – 38 let

dělník

matka – 35 let

v současné době na mateřské dovolené

sourozenci – sestra 17 let, žije u babičky

nevlastní sestra 15 rok, v pěstounské péči

nevlastní bratr 13 let, v pěstounské péči

nevlastní sestra 10 let, v pěstounské péči

bratr 7 let, v pěstounské péči

bratr 2 roky, žije u rodičů

bratr ½ roku, žije u rodičů

4.2.1.2 Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:

Nejstarší sestra a dívka se narodily za doby trvání manželství rodičů. V rodině byly postupně zjišťovány různé závady, které byly jen krátkodobě odstraňovány. V roce 1993 bylo manželství rozvedeno, otec byl odsouzen na 13 let za vraždu.

Obě dívky byly svěřeny do péče matky, ta zajišťovala výchovu s pomocí prarodičů. Později se matka opět provdala a od rodičů se odstěhovala. Z tohoto manželství se narodily další tři děti. Rodiče neplatili nájemné ani náklady s užíváním bytu. Matka výchovu nezvládala, v bytě byl značný nepořádek. Nezajímalo ji, co budou děti jíst, nesnažila se situaci zlepšit. Byla drogově závislá, evidovaná na psychiatrii. Byla podrážděná, vyčerpaná, nervózní, kazatelská.

Nevlastní otec obě dívky nepřiměřeně trestal. Soužití se stalo neúnosným a problematickým, protože i jeho vlastní děti byly pro otce „chamrad“, se kterou se nebude zabývat.

Děti byly umístěny do ústavní péče.

Matka se rozvedla, s tímto mužem má však dalšího syna.

Po návratu prvního manžela z výkonu trestu se k němu matka vrátila a má s ním další dva syny.

Čtyři děti byly umístěny v pěstounských rodinách, nejstarší sestra se z ústavní výchovy dostala k babičce, dívka žije nyní v našem domově.

Zájem rodičů o ni je velmi diskutabilní. V domově ji nenavštěvují, občas si ji berou na víkendy či prázdniny. Žít s nimi by dívka nechtěla. Chce v domově dokončit střední školu a pokusit se o studium VŠ.

4.2.1.3 Současný život dívky v DD:

V letošním roce ukončí dívka devátou třídu základní školy a od září nastoupí na střední školu. Ve škole je chválena.

Je šikovná, samostatná, pracovitá, v rodinné skupině je oporou.

4.2.1.4 Odpovědi na otázky dotazníku:

(doslovné znění)

- 1) Jsi spokojená v našem dětském domově?

Ano.

- 2) Vyhovuje ti ubytování a stravování?

Ano, chtěla bych mít barevnou budovu.

- 3) Co by se podle tvého názoru mělo zlepšit?

Děti.

- 4) Jak vycházíš s vychovatelkami (tetami)?

Asi dobře.

- 5) Jaké vlastnosti by měla mít podle tebe vychovatelka (teta)?

Hodná vtipná.

- 6) Nahradí ti vychovatelka (teta) alespoň částečně matku?

Ano.

- 7) Vadí ti, že musíš pomáhat při úklidu, vaření, praní, žehlení a jiné práci?

Ne, alespoň se něčemu naučím.

- 8) Zdá se ti, že u nás je režim přísný, mírný nebo přiměřený?

Přiměřený.

- 9) Chtěla by ses vrátit do vlastní rodiny nebo ti stačí, když k nim občas jedeš na návštěvu?

Stačí mi, když k nim občas jedu na návštěvu.

- 10) Závídíš něco tvým kamarádům, kteří bydlí u rodičů?

Ano, mají vlastní pokoj.

- 11) Ke komu máš v domově největší důvěru?

Asi k tetám.

4.2.2 Chlapec

Věk: 17 let

Zařízení, v němž dítě pobývalo před umístěním do dětského domova:

Dětský diagnostický ústav v Plzni

V DD umístěn od: října 2007

4.2.2.1 Anamnestické údaje o rodině:

otec – 60 let

matka – 56 let

sourozenci – bratr 16 let

4.2.2.2 Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:

Matka byla velmi problémová, již od narození svých dětí opakovaně utíkala od manžela a pobývala s dětmi u různých známých nebo příbuzných, kde podmínky pro výchovu a péči nebyly vyhovující. Matka se živila prostitucí.

Rodiče chlapců se neustále fyzicky napadali. Otec požíval ve značné míře alkoholické nápoje.

Matka pravidelně žádala o umístění svých dětí do dětského domova. Vždy přivedla děti na úřad či přímo do dětského domova, kde uvedla, že nemá prostředky na výživu dětí a žádala jejich umístění do DD na dohodu. Poprvé se tak stalo v roce 1997, dále v roce 2000, 2001, 2002.

V roce 2002 podala matka návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem a návrh na rozvod manželství. Oba chlapci byli svěřeni do péče matky, nad jejich výchovou byl stanoven soudní dohled a otcí bylo stanoveno výživné. Matka se však opět zdržovala po různých podnájmech a ubytovnách, nakonec neměla se syny kde bydlet a zůstala bez finančních prostředků.

Oba chlapci byli umístěni do DDÚ v Plzni a později do našeho domova.

Hlavním důvodem nařízení ústavní výchovy byla socioekonomická slabost matky, která se ocitla v tíživé životní situaci.

V roce 2007 se matka provdala, s manželem však od uzavření manželství nežila ve společné domácnosti.

Postupně se matce podařilo odstranit důvody, které vedly k nařízení ústavní výchovy. Mladší syn jí byl vrácen do péče, starší se nechtěl k matce vrátit a zůstává i nadále v našem domově.

4.2.2.3 Současný život chlapce v DD:

Chlapec navštěvuje nyní první ročník SOU stavebního, obor „Truhlářské a tesařské práce“.

Jeho chování je srovnatelné s chováním vrstevníků běžné populace. Rizikem je přizpůsobivost a následná ovlivnitelnost progresivnějšími jedinci, kteří na něj nemusí mít pozitivní vliv. Bylo zaznamenáno drobné porušení interních pravidel DD.

4.2.2.4 Odpovědi na otázky dotazníku:

(doslovné znění)

1) Jsi spokojený v našem dětském domově?

Ano.

2) Vyhovuje ti ubytování a stravování?

Ano.

3) Co by se podle tvého názoru mělo zlepšit?

Dostávat více peněz na oblečení.

4) Jak vycházíš s vychovatelkami (tetami)?

Dobře, až na nějaké výjimky.

5) Jaké vlastnosti by měla mít podle tebe vychovatelka (teta)?

Hodná.

6) Nahradí ti vychovatelka (teta) alespoň částečně matku?

Ne.

7) Vadí ti, že musíš pomáhat při úklidu, vaření, praní, žehlení a jiné práci?

Ne.

8) Zdá se ti, že u nás je režim přísný, mírný nebo přiměřený?

Asi přiměřený.

9) Chtěl by ses vrátit do vlastní rodiny nebo ti stačí, když k nim občas jedeš na návštěvu?

Stačí mi, když k nim jedu na návštěvu.

10) Závidíš něco tvým kamarádům, kteří bydlí u rodičů?

Ne.

11) Ke komu máš v domově největší důvěru?

K tetě.

4.2.3 Chlapec

Věk: 17 let

Zařízení, v němž dítě pobývalo před umístěním do dětského domova:

Diagnostický ústav, dětský domov se školou, dětský domov, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna Dobřichovice V DD umístěn od: května 2007

4.2.3.1 Anamnestické údaje o rodině:

otec – 57 let

strojní zámečnick

matka – 44 let

v domácnosti

sourozenci – sestra – 22 let

sestra – 20 let

4.2.3.2 Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:

Orgánem péče o děti byl chlapec sledován od června 2006 kvůli školní docházce. Často nedocházel do školy, někdy i několik dnů po sobě. Několikrát byl pozván k výchovnému pohovoru, situace se však nezlepšila.

V únoru 2007 se dostavil otec a požádal o umístění syna do ústavu alespoň na krátkou dobu, když nechodí vůbec do školy.

Bylo zjištěno, že v daném případě je na místě nařízení ústavní výchovy. Rodiče za současné situace nejsou schopni zajistit chlapcovu řádnou výchovu a jeho docházku do školy. Matka je psychicky nemocná a není schopna výchovu syna zvládnout. Otec je zaměstnán a není v jeho silách zajistit účast syna ve škole, když sám odjíždí brzy ráno do zaměstnání. Starší sestra uvedla, že sice také dojíždí do učebního oboru, ale neodjíždí společně s bratrem a ten ji stejně neposlechne, někde se schová a do školy nedojede.

I domácnost neskýtá záruku zdárného vývoje chlapce. V bytě byl značný nepořádek a špína, chlapec měl své oblečení pohozené na hromadě v koutě.

Situace trvá již dlouhou dobu.

4.2.3.3 Současný život chlapce v DD:

Chlapec se věnuje učebnímu oboru „Pekař.

Na prostředí domova si nezvykl, nelíbí se mu zde, je zde proto, že musí.

S dětmi neudrží příliš kamarádské vztahy, i přes snahu vychovatelek k nim nenašel důvěru. Žije ve svém vlastním světě, kam není ochoten nikoho pustit.

4.2.3.4 Odpovědi na otázky dotazníku:

(doslovné znění)

1) Jsi spokojený v našem dětském domově?

Ne.

2) Vyhovuje ti ubytování a stravování?

Ano.

3) Co by se podle tvého názoru mělo zlepšit?

Mohlo zlepšit zacházení s dětma.

4) Jak vycházíš s vychovatelkami (tetami)?

Špatně.

5) Jaké vlastnosti by měla mít podle tebe vychovatelka (teta)?

Hodná, slušná.

6) Nahradí ti vychovatelka (teta) alespoň částečně matku?

Ne.

7) Vadí ti, že musíš pomáhat při úklidu, vaření, praní, žehlení a jiné práci?

Někdy jo, někdy ne.

8) Zdá se ti, že u nás je režim přísný, mírný nebo přiměřený?

Přísný.

9) Chtěl by ses vrátit do vlastní rodiny nebo ti stačí, když k nim občas jedeš na návštěvu?

Vrátit.

10) Závidíš něco tvým kamarádům, kteří bydlí u rodičů?

Ne.

11) Ke komu máš v domově největší důvěru?

K nikomu.

4.2.4 Chlapec

Věk: 15 let

Zařízení, v němž dítě pobývalo před umístěním do dětského domova:

Dětský diagnostický ústav v Plzni

V DD umístěn od: srpna 2008

4.2.4.1 Anamnestické údaje o rodině:

otec – 39 let

instalatér OSVČ

matka – 36 let

dělnice

sourozenci – sestra – 8 let

4.2.4.2 Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:

Otec, matka, chlapec a jeho sestra žili ve společné domácnosti. Oba rodiče pracují, rodina tedy nemá problémy s materiálním zabezpečením.

Rodičům se však nepodařilo zvládnout výchovné problémy, které s chlapcem nastaly. Jednalo se o absence ve škole, ztrátu peněz a jiných věcí z domova. Chlapec se stýkal s problémovými vrstevníky, užíval i marihuanu. Návštěva psychologa nepřinesla žádný výsledek.

Rodiče se tedy obrátili o pomoc na SVP Plzeň a Domažlice, odkud jim byl nabídnut diagnostický pobyt. Pracovnice OSPOD provedly s chlapcem pohovor, kde uvedl, že se pobytu ve SVP nechce dobrovolně podrobit.

Téhož dne nahlásili rodiče ztrátu zlatých předmětů z domácnosti na oddělení Policie ČR. Dále souhlasili s nařízením ústavní výchovy z důvodů, že výchovné působení v rodině selhalo.

Chlapec rodiče, učitele ani pracovnice OSPOD jako autoritu neuznává.

4.2.4.3 Současný život chlapce v DD:

Chlapec chodí do deváté třídy základní školy, od září nastoupí do učebního oboru.

Po příchodu do domova o prázdninách navázal chlapec kamarádský vztah s velmi problémovým chlapcem. Ukázalo se, že není zvyklý se na nic ptát, rovnou vše oznamoval jako hotovou věc (např. vycházku).

Ke konci prázdnin byl umístěn do rodinné skupiny, která žije v bytě. Zde nastaly problémy: lži podvody, drzé chování, odmítal přípravu na vyučování, užil marihuanu.

Po domluvě od ředitelky DD a etopedky DDÚ slíbil nápravu. Postupně se problémy mírnily, i když úplně neustaly. Dohodnutá pravidla a normy dodržuje, ale je potřebné je prodiskutovat a vhodně argumentovat. Rizikem je snadná ovlivnitelnost vrstevníky.

Velkým motivačním faktorem jsou víkendové pobyty v rodině a možnost návratu do ní.

4.2.4.4 Odpovědi na otázky dotazníku:

(doslovné znění)

1) Jsi spokojený v našem dětském domově?

Ano, jsem.

2) Vyhovuje ti ubytování a stravování?

Ano.

3) Co by se podle tvého názoru mělo zlepšit?

Nejspíš nic.

4) Jak vycházíš s vychovatelkami (tetami)?

Na pohodu!

5) Jaké vlastnosti by měla mít podle tebe vychovatelka (teta)?

Ne moc hodná, spravedlivá, upřímná atd....

6) Nahradí ti vychovatelka (teta) alespoň částečně matku?

Ne!!!

7) Vadí ti, že musíš pomáhat při úklidu, vaření, praní, žehlení a jiné práci?

Nevadí.

8) Zdá se ti, že u nás je režim přísný, mírný nebo přiměřený?

Přiměřený.

9) Chtěl by ses vrátit do vlastní rodiny nebo ti stačí, když k nim občas jedeš na návštěvu?

Chtěl bych se vrátit do vlastní rodiny.

10) Závidíš něco tvým kamarádům, kteří bydlí u rodičů?

Ne.

11) Ke komu máš v domově největší důvěru?

K nikomu, ale i občas k tetě Blance Kletečkové.

4.2.5 Chlapec

Věk: 18 let

Zařízení, v němž dítě pobývalo před umístěním do dětského domova:

Dětský diagnostický ústav v Plzni

V DD umístěn od: ledna 2001

4.2.5.1 Anamnestické údaje o rodině:

otec – 56 let

nezaměstnaný

matka – 54 let

nezaměstnaná

sourozenci – sestra – 23 let

sestra – 20 let

4.2.5.2 Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:

Do DDÚ v Plzni byl chlapec umístěn spolu se sestrami z důvodu dlouhodobě nepříznivé situace v rodině, nepřiměřených fyzických trestů ze strany matky a její neschopnosti zabezpečit řádnou výchovu dětí.

4.2.5.3 Současný život chlapce v DD:

Chlapec studuje střední školu a žije samostatně v naší garsonce. Domácí práce a vaření mu nečiní potíže. Je samostatný, cílevědomý, spolehlivý, kamarádský.

Aktivně se věnuje fotbalu.

4.2.5.4 Odpovědi na otázky dotazníku:

(doslovné znění)

1) Jsi spokojený v našem dětském domově?

Ano, jsem spokojený v DD.

2) Vyhovuje ti ubytování a stravování?

S ubytováním jsem dost spokojený, ale se stravováním by to mohlo být mnohem lepší. Jelikož jsem kluk, který otřebuje hodně jíst, tak by jsme mohli dostávat o nějakou tu korunu víc.

3) Co by se podle tvého názoru mělo zlepšit?

Já jsem celkem spokojený, takže bych nechtěl změnit nic.

4) Jak vycházíš s vychovatelkami (tetami)?

Vycházím s nimi celkem dobře, samozřejmě se najdou nějakí vychovatelé, kteří mi nesednou a já nesednu jim. Ale myslím si, že je to v běžném životě úplně normální.

5) Jaké vlastnosti by měla mít podle tebe vychovatelka (teta)?

Tak určitě by měla být spravedlivá, hodná, naslouchavá, aby měla ráda děti a snažila se jim s čímkoliv pomoci.

6) Nahradí ti vychovatelka (teta) alespoň částečně matku?

Nahradit asi úplně ne, ale možný je všechno.

7) Vadí ti, že musíš pomáhat při úklidu, vaření, praní, žehlení a jiné práci?

Tak já už bydlím sám na bytě, ale když jsem byl v DD, tak mi to ani moc nevadilo, naopak jsem si připadal jako v normální rodině.

8) Zdá se ti, že u nás je režim přísný, mírný nebo přiměřený?

Myslím si, že je přiměřený režim v DD, ovšem záleží, jak se všichni chováme, pokud všichni zlobí a jsou nějaké problémy, tak se ten režim musí nějak zpřísnit.

9) Chtěl by ses vrátit do vlastní rodiny nebo ti stačí, když k nim občas jedeš na návštěvu?

Já bych se domů nikdy nevrátil, můj domov je tady v dětském domově. Zvykl jsem si a nic mi tu nechybí, všechno, co ke svému životu potřebuji, mi dětský domov poskytuje a to bych doma u rodičů v žádném případě neměl.

10) Závidíš něco tvým kamarádům, kteří bydlí u rodičů?

Spíš bych řekl, že kamarádi závidí mně. Poněvadž se mám v něčem mnohem líp než oni. To mi sami řekli. Možná to, co jim závidím, že mají svoji rodinu, která žije šťastně.

11) Ke komu máš v domově největší důvěru?

Je to jeden kamarád, kterému hodně důvěřuji a spoléhám na něj. Samozřejmě, že i nějakým vychovatelům a hlavně ke strejdovi. Jinak moc dětem nedůvěřuji, mám k tomu své důvody.

4.2.6 Chlapec

Věk: 18 let

Zařízení, v němž dítě pobývalo před umístěním do dětského domova:

Kojenecký ústav v Plzni

V DD umístěn od: duben 1994

4.2.6.1 Anamnestické údaje o rodině:

otec – 36 let

řidič kamionu

matka – 38 let

nezaměstnaná

sourozenci – sestra – 16 let

bratr – 15 let

4.2.6.2 Rodinné prostředí a důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy:

Chlapec umístěn do ústavní výchovy z důvodu zjištění, že v péči matky a v té době druha (později manžela) došlo k vážnému poškození zdraví. Dítě bylo opakovaně hospitalizováno. Do nemocnice bylo přijato ve zbědovaném stavu, v bezvědomí.

Vzniklo tedy podezření na týrání svěřené osoby, pro které byla matka později odsouzena.

4.2.6.3 Současný život chlapce v DD:

Chlapce čekají závěrečné zkoušky v učebním oboru, rád by si dodělal i maturitu.

Také tento chlapec žije a hospodaří sám v naší garsoniére. Stará se o sebe také bez problémů.

4.2.6.4 Odpovědi na otázky dotazníku:

(doslovné znění)

- 1) Jsi spokojený v našem dětském domově?

Ano, jsem spokojenej, jelikož bych se neměl tak jako doma u rodičů.

- 2) Vyhovuje ti ubytování a stravování?

Ano, vyhovuje, akorát by jsme mohli dostávat trošku víc peněz na jídlo, ale dá se z toho vyžít.

- 3) Co by se podle tvého názoru mělo zlepšit?

Myslím, že nic. Já bych tam nic nezlepšil. Máme vše, co asi tak potřebujem.

- 4) Jak vycházíš s vychovatelkami (tetami)?

Dobře, až na nějaké výjimky.

- 5) Jaké vlastnosti by měla mít podle tebe vychovatelka (teta)?

Laskavá.

- 6) Nahradí ti vychovatelka (teta) alespoň částečně matku?

Trochu ano, ale ne úplně.

- 7) Vadí ti, že musíš pomáhat při úklidu, vaření, praní, žehlení a jiné práci?

Ne aspoň se to naučíme, když jednou budeme bydlet sami. Já to tak беру jako přípravu do budoucna.

- 8) Zdá se ti, že u nás je režim přísný, mírný nebo přiměřený?

Ne, myslím si, že tety se k nám chovají tak, jak mají.

- 9) Chtěl by ses vrátit do vlastní rodiny nebo ti stačí, když k nim občas jedeš na návštěvu?

Už asi ne. Nemám důvod se k nim vracet.

10) Závidíš něco tvým kamarádům, kteří bydlí u rodičů?

Ne, protože mnohdy se máme skoro líp než některé děti v normálních rodinách.

11) Ke komu máš v domově největší důvěru?

K tetě Símě, tetě Koubů. Můžu se mnohdy na ně spolehnout a také mi někdy pomůžou s něčím, s čím si nevím rady.

5 Dotazníková metoda

Ve své práci jsem použila sociometrický dotazník: vztahy k prostředí a k vychovatelkám, který je uveden v publikaci Věroslava Valenty: Výchovná péče o dospívající mládež v dětských domovech [4]

Z patnácti otázek jsem vybrala jedenáct. Domnívám se, že v odpovědích je dostatečně zodpovězeno, jak se dětem v DD žije.

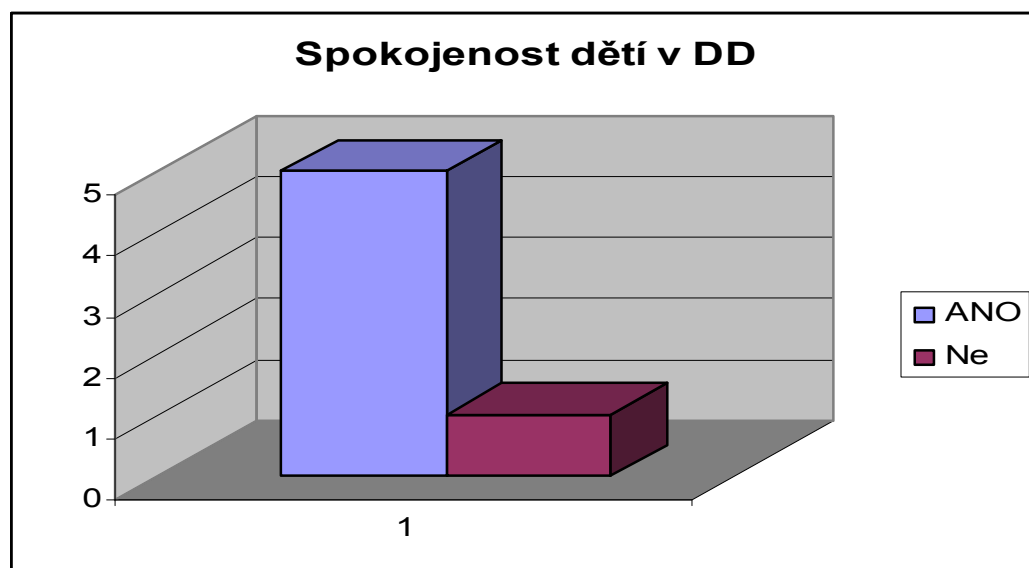
Na otázky odpovídalo 6 dětí.

5.1 Vyhodnocení dotazníku

Odpovědi na otázky jsem uvedla u jednotlivých dětí, aby byly zřejmé názory každého dítěte.

Souhrnně lze odpovědi na otázky dotazníku charakterizovat takto:

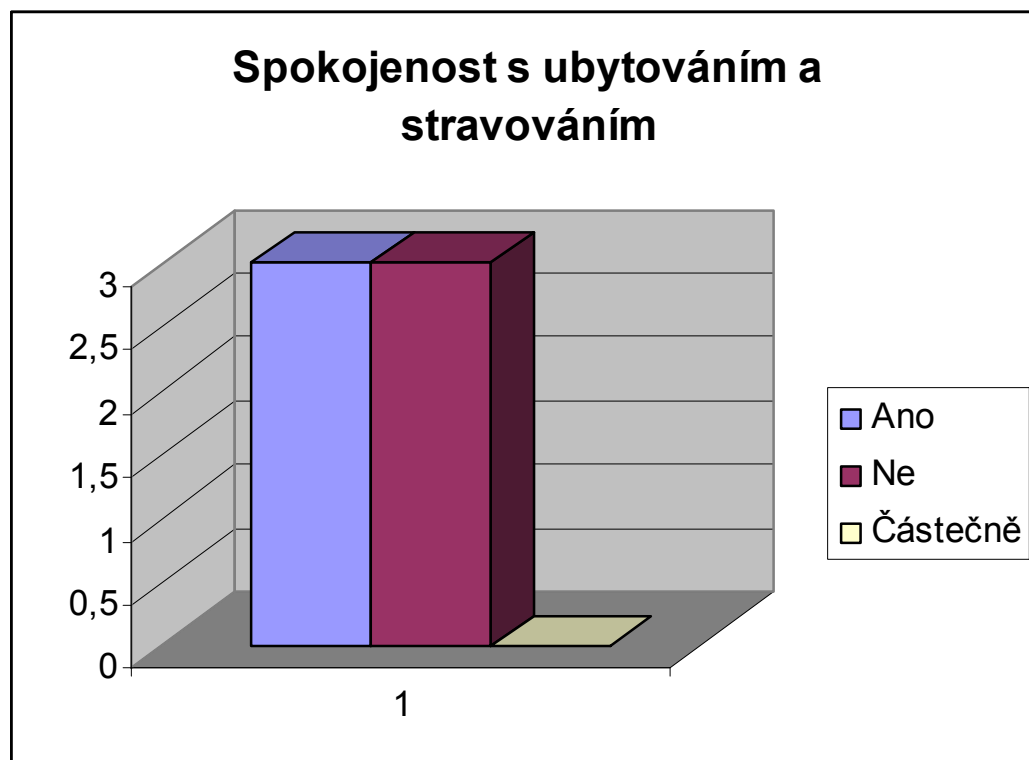
1) Jsi spokojen v našem dětském domově?

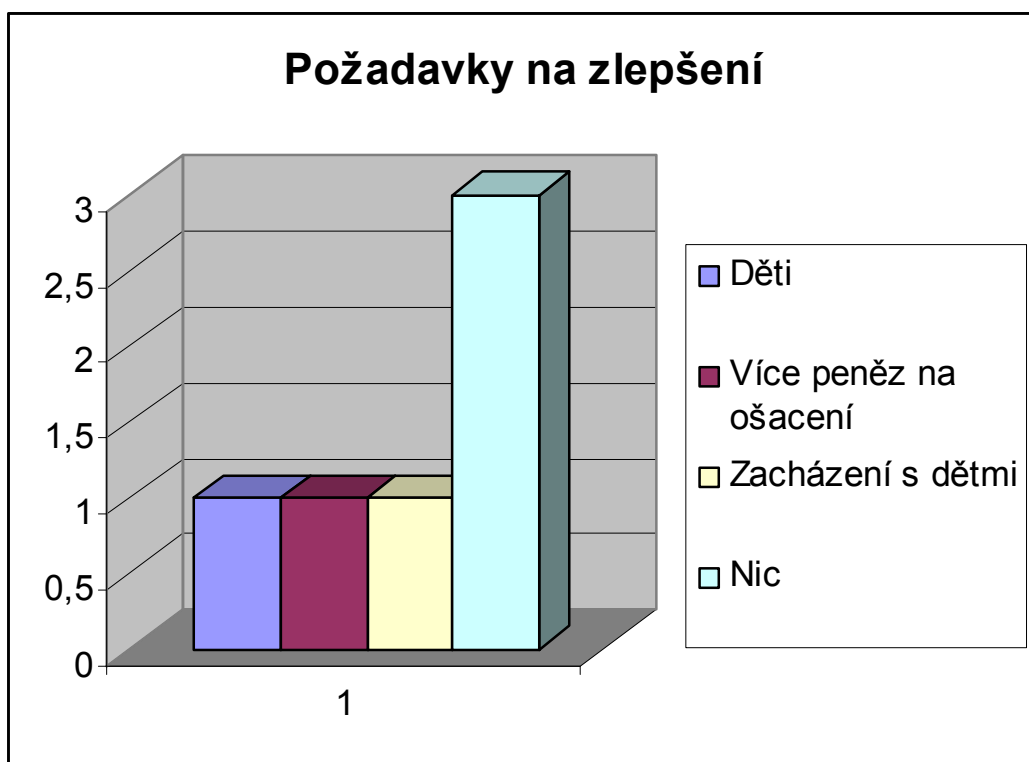
---

[4] VALENTA, V. Výchovná péče o dospívající mládež v dětských domovech. Ústí nad Labem. KPÚ, 1976, příloha 4

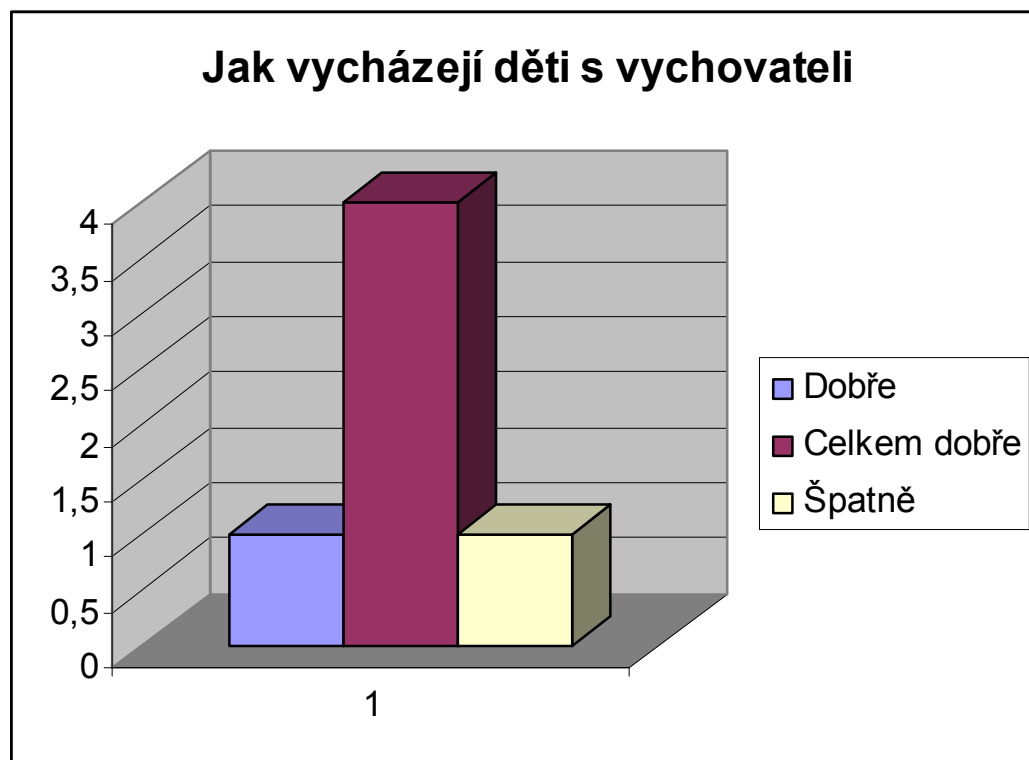
2) Vyhovuje ti ubytování a stravování?

3) Co by se podle tvého názoru mělo zlepšit?

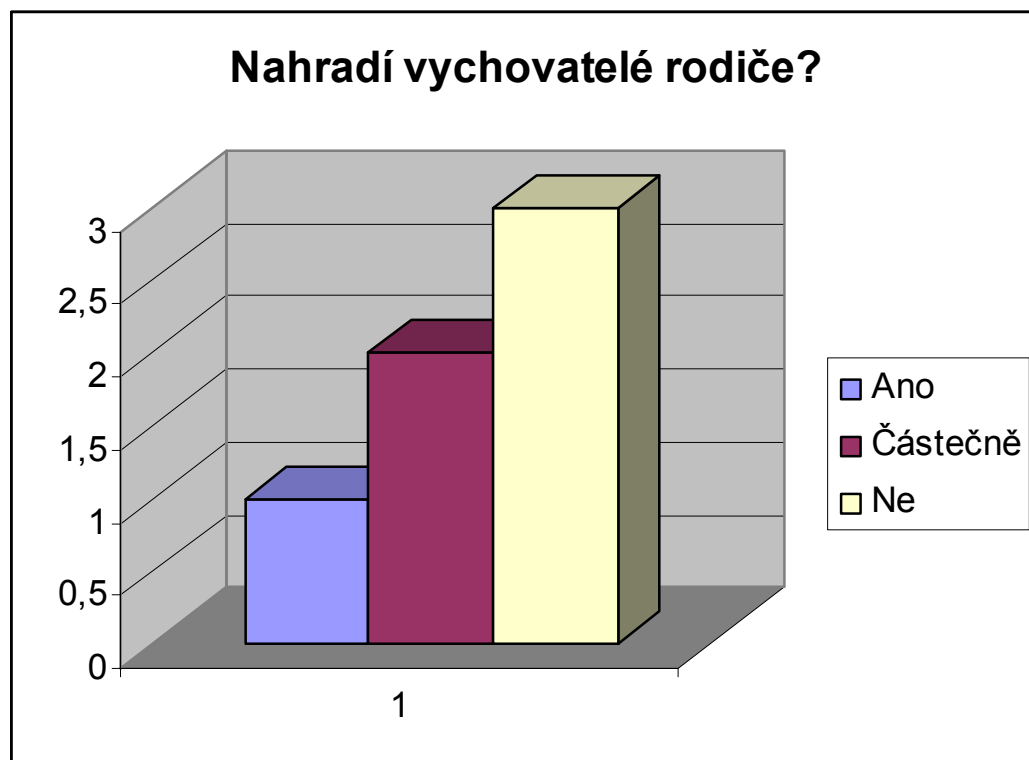
4) Jak vycházíš s vychovateli (tetami či strejdy)?

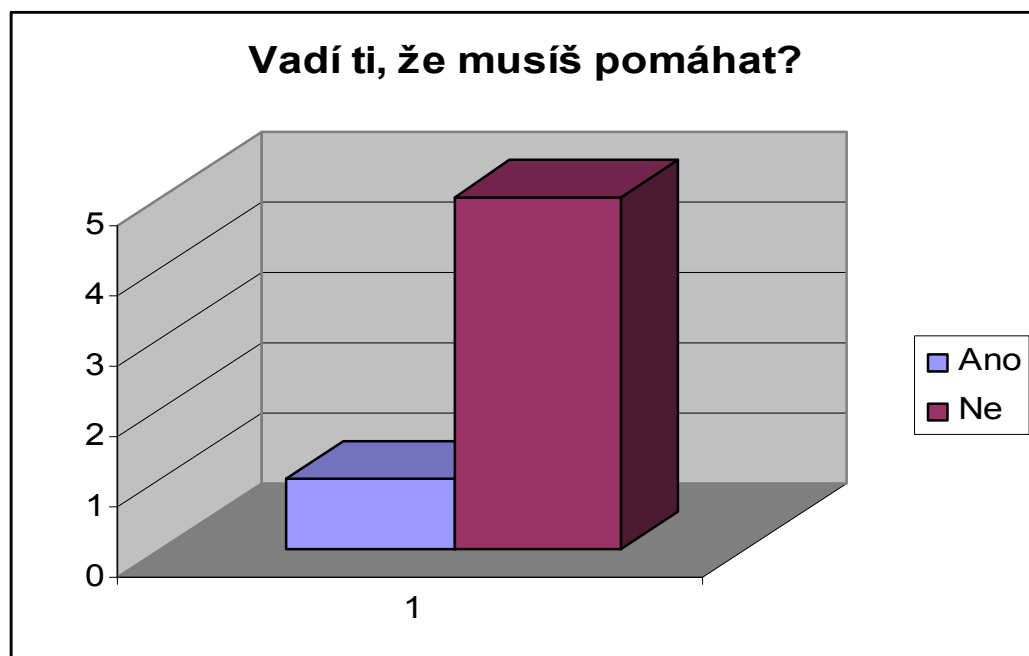
5) Jaké vlastnosti by měli mít podle tebe vychovatelé (teta či strejda)?

hodná, ne moc hodná, laskavá, spravedlivá, naslouchavá, slušná, vtipná,
mít ráda děti, pomoci jim

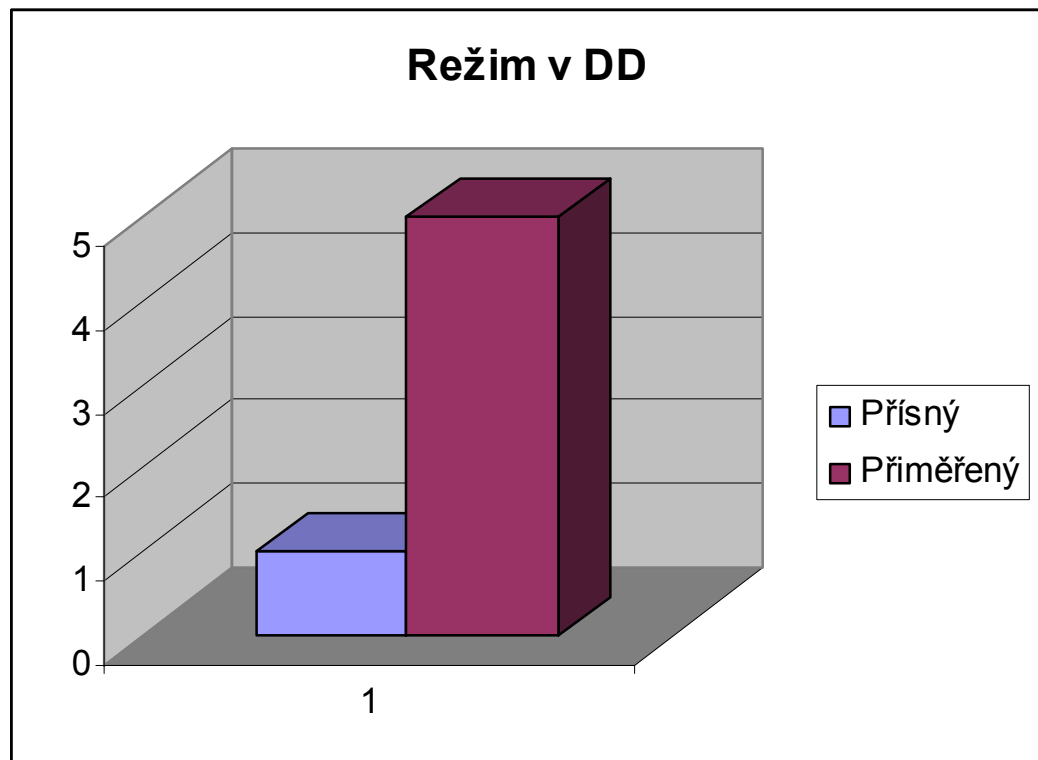
6) Nahradí ti vychovatelka (teta) matku, strejda (otce)?

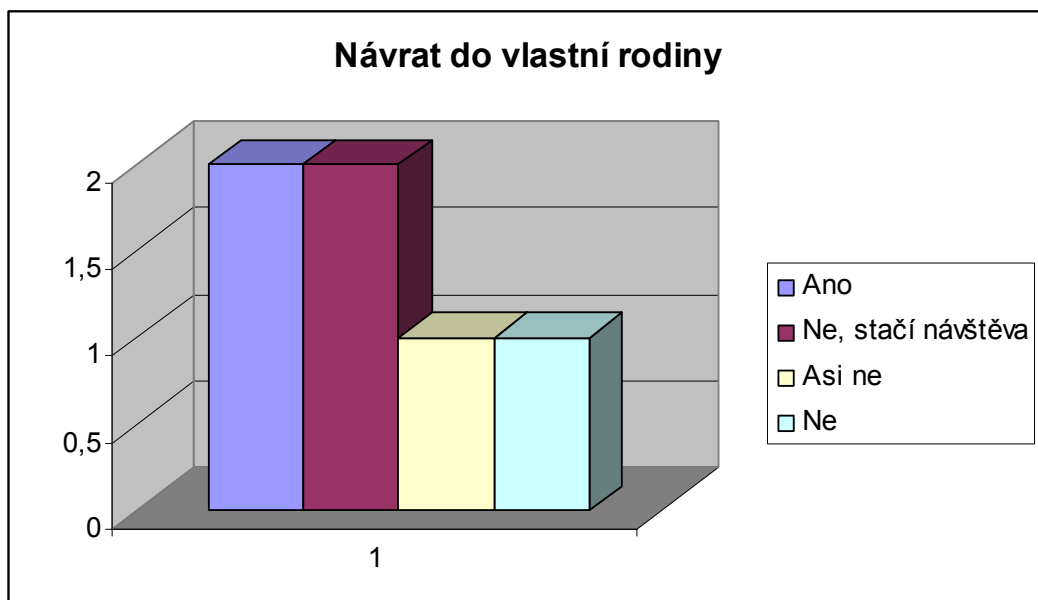
7) Vadí ti, že musíš pomáhat při úklidu, vaření, praní, žehlení a jiné práci?

8) Zdá se ti, že u nás je režim přísný, mírný, přiměřený?

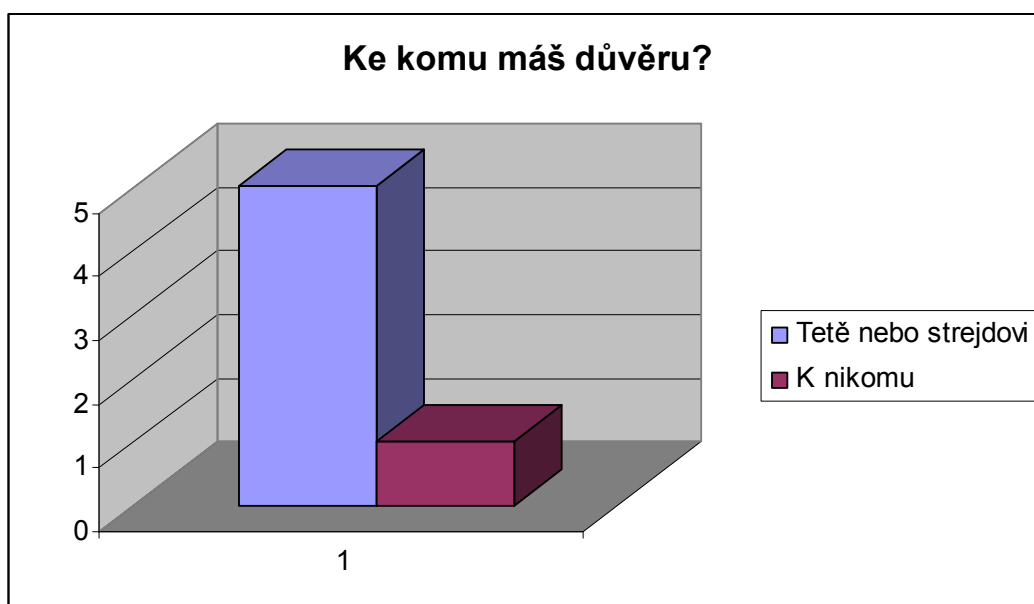
9) Chtěl by ses vrátit do vlastní rodiny nebo ti stačí, když k nim občas jedeš na návštěvu?

10) Závidíš něco tvým kamarádům, kteří bydlí u rodičů?

11) Ke komu máš v domově největší důvěru?

5.2 Zhodnocení hypotézy

Z dotazníkového šetření vyplynulo :

Děti jsou v našem domově spokojené. Vyhovuje jim ubytování i stravování. Pokud jim něco chybí, jsou to peníze na nákup potravin. Děti, které bydlí v startovacích bytech, si samy nakupují a vaří. Mají danou týdenní normu na nákup potravin. Samozřejmě je to nutí učit se hospodařit s penězi a přemýšlet o tom, za co peníze utratí. Režim děti hodnotí jako přiměřený, jsou si vědomé, že dodržovat společenské normy se musí všude, v rodině, škole i v zaměstnání. Vztahy s vychovateli jsou u většiny dětí pozitivní. Vychovatelkám děti důvěřují, žádají je o radu a svěřují se jim. Rodiče jim ale nahradit nemohou. Nejvíce moji hypotézu podpořily odpovědi na otázku č. 9, kdy se děti vyjadřovaly k návratu do původní biologické rodiny. Vrátit se chtějí pouze dvě děti. Ostatní jsou se současným stavem spokojené. Také v odpovědi na otázku č.10, kde se vyjadřovaly, jestli závidí kamarádům, kteří žijí v rodině. Jen jedna odpověď byla negativní – záviděníhodný je samostatný pokoj (děti bydlí max. po třech). I ve vybrané části dětí se našel chlapec, který vnímá pobyt v domově velmi negativně. Vyplyvá to i z jeho odpovědi v dotazníku. Jeho negativní postoj k pobytu v dětském domově přisuzují především krátké době, kterou zde strávil. Dalším faktorem, který přispívá k jeho negativnímu postoji je věk, ve kterém do domova přišel(16). Svůj pobyt zde vnímá jako trest za své chování v rodině. Je tu, protože musí. Mohu zde závěrem prohlásit, že děti jsou v našem dětském domově spokojené a tím potvrdit správnost své hypotézy.

5.3 Závěrečné slovo

V dětském domově žijí a vyrůstají děti, které se neliší od svých vrstevníků. Mají stejné zájmy, přání, starosti. Mnohdy se v chování projevují lépe než jejich kamarádi. Mají však svá specifická trápení a nedostatky, které si přinesly z rodiny. Nemohou za to, do jakých rodin se narodily a že většině z nich nebyla ze strany rodičů věnována dostatečná péče a pozornost. O tom svědčí i údaje o rodinném prostředí, které jsem v práci uvedla.

Na konkrétních příkladech z praxe jsem chtěla ukázat, z jakého rodinného prostředí naše děti pocházejí, jaké byly důvody k jejich umístění do dětského domova a jak se jim v tomto domově žije.

Přála bych si, aby i tato moje práce pomohla osvětlit alespoň z malé části problematiku dětského domova. Žijí a vyrůstají zde děti, které si zaslouží naši lásku a péči, porozumění a pomoc.

6 Seznam literatury

BALVÍN, J. a kolektiv. *Romové a dětské domovy*. Ústí nad Labem: Ateliér GRAD, 1997. ISBN 80-902149-4-0

DVOŘÁČEK, J. *Základy pedagogiky pro učitele a vychovatele*. Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-159-1

KOCÚROVÁ, M. *Speciální pedagogika pro pomáhající profese*, Plzeň: ZČU, 2002. ISBN 80-7082844-7

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha : Portál s.r.o, 1994. ISBN 80-85282-83-6

MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Praha: SLON, 1995. ISBN 80-85850-08-7

PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál s.r.o, 1998. ISBN 80-7178-252-1

TAXOVÁ, J. *Výchovné problémy dětských domovů*. Praha: SPN, 1967.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál s.r.o, 2004. ISBN 80-71802-3

VALENTA, V. *Výchovná péče o dospívající mládež v dětských domovech*. Ústí nad Labem : KPÚ, 1976.

VOCILKA, M. *Dětské domovy v České republice (Teoretická východiska)*. Praha : MŠMT, 1999.

Školské zákony: Úvodní slova k zákonům, výklad, prováděcí předpisy, související předpisy, Praha: Eurounion s.r.o, 2007. ISBN 978-80-7317-063-9

Internetové odkazy: www.dddomino.webgarden.cz

7 **Přílohy**

Dotazník

Otázky zní:

- 1) Jsi spokojený v našem dětském domově?
- 2) Vyhovuje ti ubytování a stravování?
- 3) by se podle tvého názoru mělo zlepšit?
- 4) Jak vycházíš s vychovatelkami (tetami)?
- 5) Jaké vlastnosti by měli mít vychovatel (strejda) či vychovatelka (teta)?
- 6) Nahradí ti vychovatelka (teta) alespoň částečně matku, vychovatel (strejda) otce?
- 7) Vadí ti, že musíš pomáhat při úklidu, vaření, praní, žehlení a jiné práci?
- 8) Zdá se ti, že u nás je režim přísný, mírný nebo přiměřený?
- 9) Chtěl (a) by ses vrátit do vlastní rodiny nebo ti stačí, když k nim občas jedeš na návštěvu?
- 10) Závidíš něco tvým kamarádům, kteří bydlí u rodičů?
- 11) Ke komu máš v domově největší důvěru?